TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU YAZIM KURALLARI

YAZIM KURALLARI

Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler

A. Cümle büyük harfle başlar:

Ak akçe kara gün içindir.

Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir. (Atatürk)

¶ Cümle içinde tırnak veya yay ayraç içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonlarına uygun noktalama işareti (nokta, soru, ünlem vb.) konur:

Atatürk "Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!" diyor.

UYARI: İki çizgi arasındaki açıklama cümleleri büyük harfle başlamaz:

Bu sefer de onları -her zamanki yerlerinde bulmak ihtimaliyle- farkında olmadan aramıştım. (Ahmet Hamdi Tanpınar)

UYARI: İki noktadan sonra gelen cümleler büyük harfle başlar:

Menfaat sandalyeye benzer: Başında taşırsan seni küçültür, ayağının altına alırsan yükseltir.

(Cenap Şahabettin)

UYARI: Rakamla başlayan cümlelerde rakamdan sonra gelen kelime özel ad değilse büyük harfle başlamaz:

2007 yılında Türk Dil Kurumunun 75. yılını kutladık.



B. Dizeler büyük harfle başlar:

Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi

Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.

(Muhibbi)

C. Özel adlar büyük harfle başlar:

1. Kişi adlarıyla soyadları büyük harfle başlar:

Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Kâzım Karabekir, Ahmet Haşim, Sait Faik Abasıyanık, Yunus Emre…

¶ **Takma adlar da büyük harfle başlar:**

Muhibbi (Kanuni Sultan Süleyman), Aka Gündüz (Hüseyin Avni, Enis Avni), Kirpi (Refik Halit Karay)

2. Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar: *Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, Kaymakam Erol Bey, Mimar Sinan, Fatih Sultan Mehmet, Genç Osman…*

¶ Akrabalık adı olup lakap veya unvan olarak kullanılan kelimeler büyük harfle başlar: *Baba Gündüz, Dayı Kemal, Hala Sultan, Nene Hatun; Gül Baba, Susuz Dede, Telli Baba vb.*

UYARI: Akrabalık bildiren kelimeler küçük harfle başlar:

Tülay ablama gittim. Ayşe teyzemin keki çok güzel.

3. Cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya unvan sözleri büyük harfle başlar: *Uzak Doğu'dan gelen heyeti Vali dün kabul etti.*

4. Saygı bildiren sözlerden sonra gelen ve makam, mevki, unvan bildiren kelimeler büyük harfle başlar: *Sayın Bakan, Sayın Başkan,*

5. Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar: *Boncuk, Fındık, Minnoş, Pamuk vb.*

6. Millet, boy, oymak adları; dil, lehçe adları; devlet adları büyük harfle başlar: *Türk, İngiliz, Rus; Kazak, Kırgız, Oğuz; Türkçe, Almanca, İngilizce; Oğuzca, Kazakça; Türkiye Cumhuriyeti, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri…*

7. Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar: *Müslümanlık, Müslüman; Hristiyanlık, Hristiyan; Musevilik, Musevi; Budizm, Budist; Hanefilik, Hanefi; Katoliklik, Katolik vb.*

8. Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar: *Tanrı, Allah, İlah, Cebrail, Zeus, Osiris, Kibele vb.*

9. Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar: *Merkür, Neptün, Satürn; Halley vb.*

UYARI: Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar: *Biz dünyadan ayrı yaşarken dünya epey değişmiş.*

(Hüseyin Cahit Yalçın)

10. Düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirdiğinde doğu ve batı sözlerinin ilk harfleri büyük yazılır:

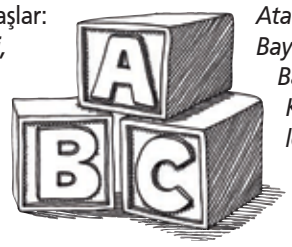
Batı medeniyeti, Doğu mistisizmi vb.

UYARI: Bu sözler yön bildirdiğinde küçük yazılır: *Bursa'nın doğusu, Ankara'nın batısı vb.*

11. Yer adları (kıta, bölge, il, ilçe, köy, semt vb.) büyük harfle başlar: *Afrika, Asya; Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu; İstanbul, Taşkent; Turgutlu, Ürgüp; Akçaköy, Çayırbağı; Bahçelievler, Kızılay, Sarıyer vb.*

12. Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve deniz, nehir, göl, dağ, boğaz vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar: *Ağrı Dağı, Aral Gölü, Asya Yakası, Çanakkale Boğazı, Dicle Irmağı, Ege Denizi, Erciyes Dağı, Fırat Nehri, Süveyş Kanalı, Tuna Nehri, Van Gölü, Zigana Geçidi vb.*

UYARI: Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar: *Konya ili, Etimesgut ilçesi, Uzungöl beldesi, Taflan köyü vb.*



13. Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak kelimeleri büyük harfle başlar: *Yunus Emre Mahallesi, Karaköy Meydanı, Zafer Meydanı, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Ziya Gökalp Bulvarı, Nene Hatun Caddesi, Cemal Nadir Sokağı, İnkılap Sokağı vb.*



14. Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar: *Dolmabahçe Sarayı, İshakpaşa Sarayı, Çankaya Köşkü, Horozlu Han, Ankara Kalesi, Alanya Kalesi, Galata Köprüsü, Mostar Köprüsü, Beyazıt Kulesi, Zafer Abidesi, Bilge Kağan Anıtı vb.*

15. Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğunda, yer adının ilk harfi büyük yazılır: *Hisar'dan, Boğaz'dan, Köşk'e vb.*

16. Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar: *Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Dil Kurumu, Devlet Malzeme Ofisi, Millî Kütüphane; Anadolu Kulübü, Mavi Köşe Bakkaliyesi; Türk Ocağı, Yeşilay Derneği; Bakanlar Kurulu, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı; Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü vb.*

17. Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adlarının her kelimesi büyük harfle başlar: *Medeni Kanun, Türk Bayrağı Tüzüğü, Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği vb.*

18. Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her kelimesi büyük harfle başlar: *Nutuk, Safahat, Kendi Gök Kubbemiz, Anadolu Notları, Sinekli Bakkal; Türk Dili, Türk Kültürü, Varlık; Resmî Gazete, Hürriyet, Milliyet, Türkiye, Yeni Asır; Kaplumbağa Terbiyecisi; Yorgun Herkül; Saraydan Kız Kaçırma, Onuncu Yıl Marşı vb.*



UYARI: Özel ada dâhil olmayan gazete, dergi, tablo vb. sözler büyük harfle başlamaz: *Milliyet gazetesi, Türk Dili dergisi, Halı Dokuyan Kızlar tablosu vb.*

UYARI: Kitap, makale, tiyatro eseri, kurum adı vb. özel adlarda yer alan kelimelerin ilk harfleri büyük yazıldığında ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de sözleriyle mı, mi, mu, mü soru eki küçük harfle yazılır: *Mai ve Siyah, Suç ve Ceza, Leyla ile Mecnun, Turfanda mı, Turfa mı?, Diyorlar ki…*

19. Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar: *Cumhuriyet Bayramı, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, Nevruz Bayramı, Miraç Kandili; Anneler Günü, Öğretmenler Günü, Dünya Tiyatro Günü, 14 Mart Tıp Bayramı, Hıdırellez vb.*

20. Kurultay, bilgi şöleni, çalıştay, açık oturum vb. toplantıların adlarında her kelimenin ilk harfi büyük yazılır: *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni, Karamanlı Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı vb.*

21. Tarihî olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar: *Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadele, Cilalı Taş Devri, İlk Çağ, Lale Devri, Cahiliye Dönemi, Buzul Dönemi, Millî Edebiyat Dönemi, Servetifünun Dönemi'nin, Tanzimat Dönemi'nde vb.*

22. Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar: *Türklük, Türkleşmek, Türkçü, Türkçülük, Türkçe, Avrupalı, Avrupalılaşmak, Asyalılık, Konyalı, Bursalı vb.*

UYARI: Özel ad kendi anlamı dışında yeni bir anlam kazanmışsa büyük harfle başlamaz: *acem (Türk müziğinde bir perde), hicaz (Türk müziğinde bir makam), nihavent (Türk müziğinde bir makam), amper (elektrik akımında şiddet birimi), jul (fizikte iş birimi), donkişotluk (gereği yokken kahramanlık göstermeye kalkışma) vb.*

UYARI: Para birimleri büyük harfle başlamaz: *avro, dinar, dolar, lira, kuruş, liret vb.*

UYARI: Özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz.

UYARI: Müzikte kullanılan makam ve tür adları büyük harfle başlamaz: *acemaşiran, acembuselik, bayati, hicazkâr, türkü, varsağı vb.*

23. Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerde sadece özel adlar büyük harfle başlar: *Antep fıstığı, Brüksel lahanası, Frenk gömleği, Hindistan cevizi, İngiliz anahtarı, Japon gülü, Maraş dondurması, Van kedisi vb.*

Ç. Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar:

29 Mayıs 1453 Salı günü,

29 Ekim 1923,

¶ Belirli bir tarihi belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar: *Okullar genellikle eylülün ikinci haftasında öğretime başlar.*

D. Tabela, levha ve levha niteliğindeki yazılarda geçen kelimeler büyük harfle başlar: *Giriş, Çıkış, Müdür, Vezne, Başkan, Doktor, Otobüs Durağı, Dolmuş Durağı,*

3. Kat, 4. Sınıf, 1. Blok vb.

E. Kitap, bildiri, makale vb.nde ana başlıktaki kelimelerin tamamı, alt başlıktaki kelimelerin ise yalnızca ilk harfleri büyük olarak yazılır.

F. Kitap, dergi vb.nde bulunan resim, çizelge, tablo vb.nin altında yer alan açıklayıcı yazılar büyük harfle başlar. Açıklayıcı yazı, cümle niteliğinde değilse sonuna nokta konmaz.

SORULAR

SORU 1:

(I) Amasya; ilgi çekici tarihî, yöresel lezzetleri ve doğal güzellikleriyle hem İç Anadolu hem de Karadeniz kültüründen harmanlanmış keyifler sunuyor ziyaretçilerine. **(II)** Tarihin girintili çıkıntılı yolculuğuna, MÖ 4000'li yıllarda başlamış bu şehir. **(III)** Yeşilırmak'ın bereket getirdiği topraklarda lezzetlerini kültürel mirasıyla harmanlayarak kuruyor sofralarını. **(IV)** İsmiyle anılan kale, şehrin kuzeyinde bulunan Harşane Dağı adlı dik kayalıklar üzerinde kurulmuş. **(V)** Hazeranlar Konağı Etnografya Müzesi de 1865 yılında dönemin defterdarı Hasan Talat efendi tarafından inşa ettirilmiştir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde özel isimlerin yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Cevap: E

SORU 2:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin yazımıyla ilgili yanlışlık yapılmıştır?

A) Fırat Nehri, döküldüğü topraklara eşsiz bir bereket katmaktadır.

B) En sevdiğim kuzenim, Ayşe teyzemin kızıdır.

C) Kışın sıcak sobanın yanından ayrılmayan Tombik, yine uyku keyfinde.

D) Arkadaşlarla mahallemizin sevilen ismi Baba İsmail'i ziyaret ettik.

E) Yayımlanan son Resmî gazete ile yeni kaymakamlar atanmış.

Cevap: E

SORU 3:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı vardır?

A) Gençken günler çok mu kısa idi ya da bize mi öyle geliyordu, o yıllarda anlayamıyorduk.

B) 2007'de Satürn'ün, ayın arkasından geçtiği anın video kaydı gerçekten fevkaladeydi.

C) Çocuklar, Öğretmen Hasan Bey'in peşi sıra bahçeye çıkıp yakan top oynadılar.

D) Dayımlar, İstanbul'un Anadolu Yakası'nda bulunan Bostancı semtinde oturuyorlar.

E) Türk resim sanatı içinde haklı bir şöhrete kavuşan tablolardan diğeri ise Kaplumbağa Terbiyecisi'dir.

Cevap: B